

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење Закона о заштити права оплемењивача биљних сорти садржан је у члану 97. став 1. тачка 7. Устава Републике Србије којим је утврђено да Република Србија уређује и обезбеђује заштиту свих облика својине и у члану 97. став 1. тачка 9. којим је утврђено да Република Србија уређује и обезбеђује систем заштите и унапређивања животне средине и заштиту и унапређивање биљног и животињског света.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Закон о заштити права оплемењивача биљних сорти предлаже се због важности регулисања заштите права оплемењивача, као једног од видова заштите интелектуалне својине.

Заштита интелектуалне својине у области нових биљних сорти у свету је опште призната дуги низ година, за шта постоји и одговарајућа законска регулатива.

Стварање нових биљних сорти је дуготрајан процес који захтева велики труд, знање и финансијска улагања. У нову сорту су уграђена научна сазнања из области генетике, оплемењивања биља, молекуларне биологије, биометрике, као и велико искуство и свеукупна интелектуална сазнања ствараоца нове биљне сорте.

Репродукциони материјал новостворене сорте, у великом броју случајева када се једном пусти у промет бива комерцијално умножаван и сорта економски искориштавана од стране других лица, а оплемењивач се лишава могућности зараде и адекватне новчане надокнаде за инвестиције које је имао при стварању те сорте.

Да би се оплемењивачима, односно носиоцима права оплемењивача омогућила економска надокнада за коришћење њихових сорти уведена је заштита биљних сорти, односно заштита права оплемењивача, као један од видова заштите права интелектуалне својине, пошто се стварним правом то није могло постићи. Овде заштита има карактер заштите интелектуалне својине, јер је усмерена на сорту као интелектуалну креацију, а не на репродукциони материјал биљне сорте.

Закон о заштити пољопривредног и шумског биља, који је Скупштина СРЈ усвојила јуна 2000. године („Службени лист СРЈ”, бр. 28/00 и „Службени гласник РС”, број 101/05-др.закон) има суштинске недостатке у погледу дефинисања права и обавеза носиоца права оплемењивача, као и усклађености са Конвенцијом Међународне уније за заштиту нових биљних сорти (UPOV) из 1991. године.

Доношењем новог Закона о заштити права оплемењивача биљних сорти, поред заштите права оплемењивача, омогућиће се приступање Републике Србије Међународној унији за заштиту нових биљних сорти (UPOV), једној од организација Уједињених Нација, а испуниће се и један од услова да Република Србија приступи Светској трговинској организацији (СТО) и Европској унији.

Успешна међународна трговина захтева усклађеност правила. Доношењем овог закона и чланством у UPOV-у, уз практичну примену система заштите права оплемењивача, интензивирала би се међудржавна сарадња

усмерена ка испитивању нових биљних сорти. Усвајање овог закона и чланство у УРОВ-у важно је и због пласмана домаћег семена и садног материјала на инострану тржишта.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Овим законом уређују се услови и поступак за додељивање и заштиту права оплемењивача биљних сорти. Овај закон примењује се на све биљне родове и врсте. Послове заштите права оплемењивача који су одређени овим законом у Републици Србији обавља Завод за семенарство (члан 1).

Објашњење значења појединих израза употребљених у закону дато је у члану 2, којим је дефинисано шта се сматра сортом, ко је оплемењивач, шта је право оплемењивача, Регистар захтева за заштиту права оплемењивача биљних сорти и Регистар заштићених биљних сорти, као и остали изрази који су дефинисани, а у циљу бољег разумевања текста закона.

Ради праћења стања у области заштите права оплемењивача, разматрања стручних питања, давања стручних мишљења и предлога и учешћа у реализацији пројектних задатака у области заштите права оплемењивача биљних сорти, министар, у складу са прописима којима се уређује државна управа, решењем оснива посебну радну групу - Стручни савет за заштиту права оплемењивача биљних сорти (члан 3).

Чланом 4. предвиђено је да страна лица у погледу заштите права оплемењивача у Републици Србији уживају иста права као и домаћа лица, а чланом 5. предвиђено је да страном лице у поступку заштите права оплемењивача мора да заступа овлашћени заступник који има седиште у Републици Србији.

Чланом 5. предвиђено је да се право оплемењивача може доделити ако је сорта нова, различита, униформна, стабилна и ако испуњава услове за давање имена сорте.

Чл. 7, 8, 9. и 10. регулисано је када се сорта сматра новом, различитом, униформном и стабилном. Овим члановима такође је прописано да министар прописује методе за испитивање различитости, униформности и стабилности сорте.

Оплемењивач је дужан да у захтеву за заштиту права оплемењивача биљних сорти (у даљем тексту: захтев за заштиту права оплемењивача) предложи име сорте. Заинтересовано лице може, у року од 90 дана од дана објављивања предложеног имена сорте које је уписано у Регистар захтева за заштиту права оплемењивача биљних сорти (у даљем тексту: Регистар захтева) поднети приговор на предлог имена сорте. Завод одобрава име сорте решењем о додељивању права оплемењивача (члан 11).

Чланом 12. предвиђени су услови за додељивање и обавезе за коришћење имена заштићене сорте.

Чланом 13. предвиђено је да ће Завод одбити предлог за одобрење имена сорте ако утврди да је предложено име непогодно за идентификацију сорте или ако је у супротности са одредбама члана 12.

Чланом 14. предвиђено је да ће Завод укинути регистровано име сорте ако је оно у супротности са одредбама члана 12, као и на основу одлуке суда о забрани коришћења таквог имена.

Поступак за заштиту права оплемењивача покреће се на основу Захтева за заштиту права оплемењивача који оплемењивач, односно његов

овлашћени заступник подноси Заводу. Уз захтев оплемењивач мора да поднесе документацију о стварању сорте, а на захтев Завода и одговарајуће узорке репродукционог материјала сорте ради испитивања. Ако производња сорте захтева поновну употребу друге сорте, односно њених компонената, оплемењивач, односно његов овлашћени заступник може захтевати да се са документацијом и резултатима испитивања компоненти поступа као са поверљивим подацима (члан 15).

По пријему захтева Завод утврђује да ли је захтев уредан, односно да ли испуњава услове утврђене одредбама овог закона (члан 16).

Захтев за заштиту права оплемењивача за који Завод утврди да је уредан уписује се у Регистар захтева, који води Завод и објављује у службеном гласилу Завода. Подаци из Регистра захтева су јавни одим података који се сматрају поверљивим из члана 15. став 3. (члан 17).

Чланом 18. предвиђено је да ако су два или више оплемењивача, независно један од другог, створили, открили или развили нову сорту, право приоритета на заштиту права оплемењивача има оплемењивач који је први поднео захтев за заштиту права оплемењивача. Оплемењивач који је уредно поднео захтев за заштиту код надлежног органа друге државе чланице UPOV-а (у даљем тексту: први захтев) има право приоритета на заштиту права оплемењивача у Републици Србији у периоду од 12 месеци од дана подношења првог захтева, с тим што се дан подношења првог захтева не рачуна у овај период (члан 18).

У циљу утврђивања услова за додељивање права оплемењивача врши се испитивање сорте. За потребе испитивања сорте Завод може од оплемењивача да захтева да достави све неопходне податке, документацију или материјал (члан 19).

Чланом 20. регулисано је да Завод може да врши испитивање сорте у огледном пољу или друга неопходна испитивања или да ове послове повери лицу које испуњава услове за вршење тих испитивања или да узме у обзир резултате већ обављених испитивања.

На основу резултата испитивања и предлога Стручног савета директор Завода доноси решење о додељивању права оплемењивача или одбијању захтева за заштиту права оплемењивача. Сорту за коју је донето решење о додељивању права оплемењивача Завод уписује у Регистар заштићених биљних сорти. Подаци из Регистра заштићених биљних сорти су јавни. Списак заштићених сорти објављује се у службеним гласилима (члан 21).

Право оплемењивача на заштићену сорту траје 25 година, а за кромпир, винову лозу, дрвенасте воћне врсте и остало дрвеће 30 година од дана додељивања права оплемењивача (члан 22).

Лице које сматра да оплемењивачу не припада право оплемењивача или да му не припада право приоритета на заштиту права оплемењивача може да поднесе приговор Заводу на упис захтева за заштиту права оплемењивача у Регистар захтева, односно на упис сорте у Регистар заштићених биљних сорти, у року од 90 дана од дана објављивања захтева за заштиту права оплемењивача, односно од дана објављивања решења о додељивању права оплемењивача (члан 23).

Приговор на упис у Регистар заштићених биљних сорти може поднети лице које сматра да оплемењивач који је поднео захтева за заштиту права оплемењивача није оплемењивач, да сорта није нова, различита од других сорти, униформна и стабилна или да не испуњава услове у погледу имена заштићене

сорте. Завод може да обави додатно испитивање сорте да би утврдило наводе из приговора (члан 24).

Репродукциони материјал, убрани материјал и производи добијени директно од убраног материјала заштићене сорте може да се користи искључиво са овлашћењем оплемењивача и под условима које је оплемењивач одредио. Коришћење репродукционог материјала заштићене сорте између осталог укључује активности које се, између осталог, односе на: производњу или репродукцију заштићене сорте, кондиционирање за репродукцију заштићене сорте, понуду заштићене сорте на продају, продају или други вид пласмана заштићене сорте на тржишту, извоз и увоз заштићене сорте као и складиштење. Ове одредбе се односе и на: сорте које су основи изведене од заштићене сорте, сорте које се не могу јасно разликовати од заштићене сорте и сорте чија производња захтева поновну употребу заштићене сорте (члан 25).

Чланом 26. предвиђено је да овлашћења оплемењивача није потребно за активности које се предузимају за личну употребу и у некомерцијалне сврхе, у експерименталне сврхе, као и у сврху оплемењивања других сорти, изузев ако су у питању у основи изведене сорте у односу на друге такве сорте. Такође, регулисано је и коришћење репродукционог материјала које произвођач добије на сопственом имању, као и обавеза пољопривредних произвођача да плате накнаду за коришћење таквог материјала, с тим што су мали произвођачи изузети од ове обавезе.

Право оплемењивача не обухвата активности које се тичу репродукционог материјала заштићене сорте, убраног материјала укључујући целе биљке и делове биљака и било којег производа добијеног директно од убраног материјала, који је био продат или на други начин стављен у промет од стране или уз овлашћење оплемењивача. Те активности не обухватају даље умножавање те сорте или извоз материјала те сорте у државу која не штити сорте биљног рода или врсте којој та сорта припада (члан 27).

У периоду од објављивања захтева за заштиту права оплемењивача до доношења решења о додељивању права оплемењивача, оплемењивачу припада одговарајућа накнада за коришћење сорте, коју је дужно да плати свако лице које је током тог периода користило сорту без овлашћења носиоца права (члан 28).

Оплемењивач може своја права у односу на заштићену сорту, у целини или делимично, пренети на друго лице (у даљем тексту: лиценца), на основу уговора о лиценци који мора бити у писаној форми (члан 29).

Чланом 30. регулисани су услови за додељивање обавезне лиценце.

Захтев за додељивање обавезне лиценце не може се поднети пре истека рока од четири године од дана подношења захтева за заштиту права оплемењивача, односно три године од дана додељивања права оплемењивача, зависно од тога који од ова два рока касније истиче (члан 31).

Чланом 32. регулисана је обавеза носиоца обавезне лиценце да оплемењивачу плаћа накнаду коју споразумно одреде обе стране, односно у одсуству споразума коју одреди надлежни суд.

Чланом 33. предвиђено је да Завод може да укине обавезну лиценцу ако лице коме је лиценца додељена не испуњава услове под којим је она додељена.

Чланом 34. предвиђена је обавеза оплемењивача да, на захтев Завода, испоручи лицу коме је дата обавезна лиценца количину репродукционог материјала неопходног за коришћење обавезне лиценце, уз одговарајућу надокнаду.

Чл. 35. и 36. регулисан је престанак права оплемењивача оглашавање права оплемењивача ништавим и укидањем права оплемењивача Трошкове испитивања сорти на огледном пољу и лабораторији и годишње трошкове одржавања права оплемењивача сноси оплемењивач. Висину трошкова утврђује Влада (члан 37).

Лице које повреди право оплемењивача одговара за штету према општим прописима о накнади штете (члан 38).

Чланом 39. предвиђен је рок за подношење тужбе надлежном суду због повреде права оплемењивача, односно рок по чијем истеку се тужба не може више поднети.

Чл. 40, 41, 42, 43, 44, 45. и 46. регулисан је надзор над применом одредаба овог закона и прописа донетих на основу њега.

Чл. 47, 48. и 49. регулисане су казнене одредбе.

Чл. 50, 51, 52, 53, 54. и 55. регулисане су прелазне и завршне одредбе.

Захтеви за заштиту права оплемењивача који су поднети до дана ступања на снагу овог закона, а по којима поступак није окончан, биће окончани у складу са одредбама овог закона (члан 50).

Изузетно од члана 7. овог Закона, сорта се може сматрати новом на дан ступања на снагу овог закона и за њу се може поднети захтев за заштиту права оплемењивача у року од пет година од дана ступања на снагу овог закона, ако је таква сорта уписана у одговарајући званичан регистар сорти одобрених за стављање у промет, у складу са законом уређује семенарство, односно признавање сорти, или заштићена у некој другој држави чланици УПОВ-а, односно ако је њу поднет захтев за заштиту права оплемењивача у држави чланици УПОВ-а под условом да се по том захтеву додели оплемењивачко право (члан 51).

Прописи за извршење овог закона донеће се у року од две године од дана ступања на снагу овог закона (члан 52).

До доношења прописа на основу овлашћења из овог закона примењиваће се прописи донети на основу Закона о заштити сорти пољопривредног и шумског биља, ако нису у супротности са овим законом (члан 53).

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важи Закон о заштити сорти пољопривредног и шумског биља (члан 54).

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана његовог објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

IV. ПРОЦЕНА ИЗНОСА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

У буџету Републике Србије за 2009. годину предвиђена су средства за будуће чланство Републике Србије у УПОВ и пројекција за плаћање чланарине на годишњем нивоу у износу од 10.000 швајцарских франака.

Завод за семенарство оснива се у складу са Законом којим се уређује семенарство, којим ће се извршити процена потребних финансијских средстава за његово оснивање и рад, из ког разлога овим законом није потребно вршити ту процену.

Трошкови испитивања сорти у поступку за додељивање права оплемењивача биће покривени из средстава које уплаћује подносилац захтева за заштиту права оплемењивача.

Законом је прописан рад посебног стручног тела за заштиту права оплемењивача биљних сорти, у оквиру Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, које заседа у циљу разматрања стручних питања, давања стручних мишљења и предлога и учешћа у реализацији пројектних задатака у области заштите права оплемењивача сорти. Трошкови рада стручног тела представљају минимални финансијски издатак у функционисању система заштите права оплемењивача биљних сорти, а свој рад започеће по доношењу закона.